

DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZDATNOSTI ŽÁKA

- Školní zdatnost žáka – označení souboru dispozic, které žákovi umožňují plnit požadavky školy a realizovat tak více či méně úspěšně roli žáka ve vyučování
- jde tedy o psychické předpoklady ke vzdělávání
- **Tři základní dimenze:**
  - **A. úroveň ve srovnání s požadavky školy**
  - **B. strukturu, tj. relativní váhu a význam jednotlivých dispozic či dispozičních komplexů v celkové školní zdatnosti**
  - **C. vývoj, tj. změny v průběhu školní docházky v úrovni i struktuře**

- U většiny žáků má školní zdatnost poměrně stabilní úroveň
- ***Potenciální školní zdatnost x reálná školní zdatnost***
- Diagnosticky i výchovně j významný zvláště rozdíl, kdy je nižší reálná než potenciální školní zdatnost, který označujeme jako ***relativní neprospěch***
- **ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOST ŽÁKA** - jedná se o sociální hodnocení toho, jak žákova činnost odpovídá požadavkům školy
- **ŠKOLNÍ VÝKONNOST** – užší pojem, který označuje podstatnou složku školní úspěšnosti, projevující se v úrovni víceméně objektivně měřitelných školních výkonů

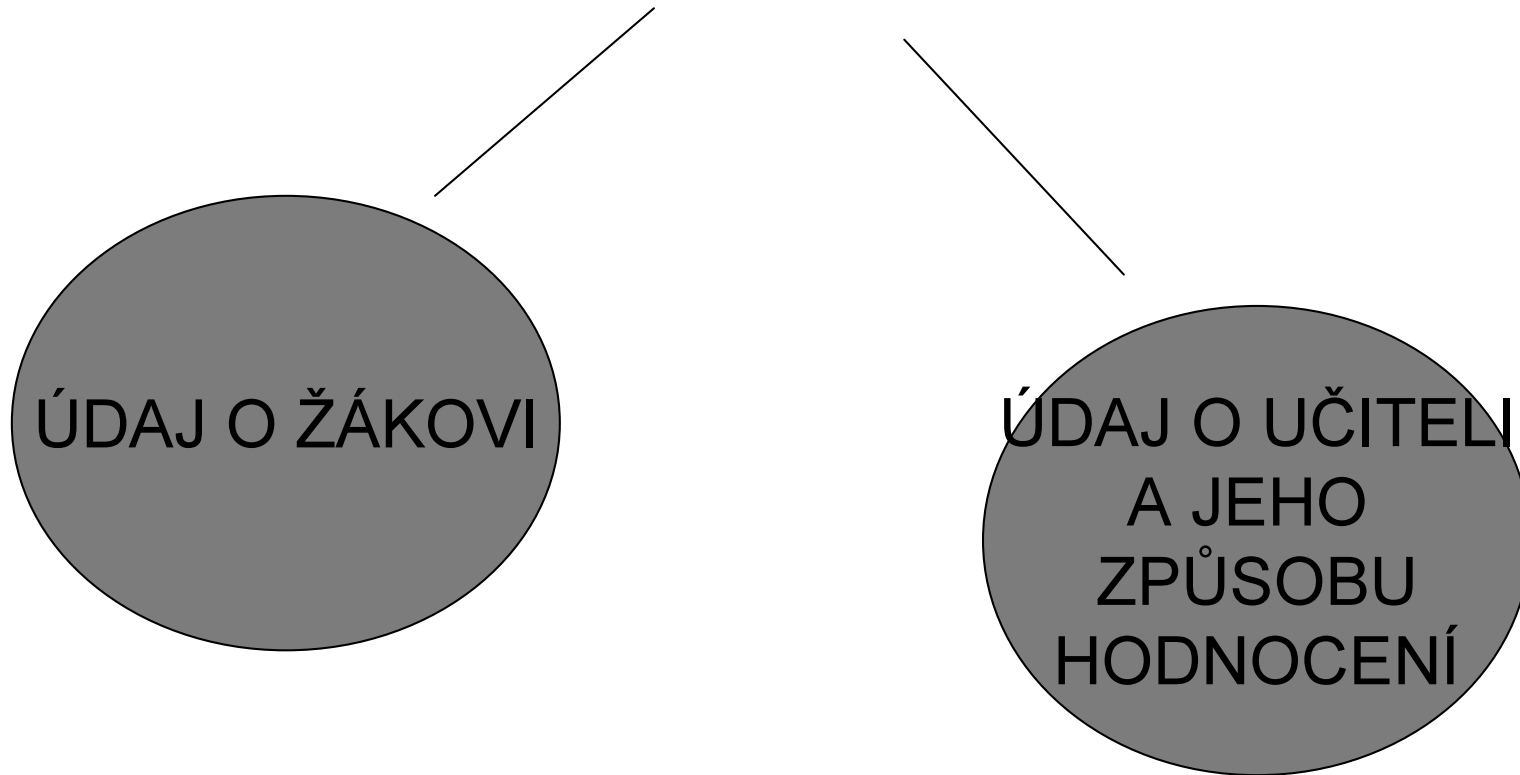
PROSPĚCH ŽÁKA

- DISKUSE, zda je klasifikování diagnostická činnost a prospěch diagnostický údaj o žákovi a jeho školní úspěšnosti.
- Jaký je obsah a co ukazuje (říká) o žákovi jeho školní prospěch, které činitele ovlivňují jeho úroveň a vývoj.
- Je dokázán podíl dispozic žáka na klasifikaci
- Různí se však názory na podíl subjektivního, zkreslujícího vlivu učitelova hodnocení → názor, že známce nelze důvěřovat, že je daleko méně validní než objektivně naměřené výsledky didaktického nebo inteligenčního testu

- Ano, rozdílné klasifikační měřítka, klasifikační omyly, různá efektivita pedagogického působení učitele může snižovat validitu známek jako údaje o školní zdatnosti žáka, ALE → **STABILITA ŠKOLNÍHO PROSPĚCHU NAZNAČUJE, ŽE OBAVY JSOU NEOPODSTATNĚNÉ**
- Určitý stupeň stability je nutný, protože je dokladem toho, že informace, kterou údaj přináší, byla – alespoň v minulosti – trvalá, že nejde o produkt momentálních, situačních činitelů

- Na druhé straně však stav dispozic žáků (jejichž indikátorem je prospěch) není u všech žáků v průběhu školní docházky stabilní, ani se vždy rovnoměrně nerozvíjí.
- Při přechodu na 2. stupeň ZŠ nebo nový žák ve třídě → žáci si kupodivu zachovávají přibližně stejnou pozici mezi ostatními žáky v oblasti klasifikace (byť klasifikaci provádí jiný učitel převážně nezávisle na předchozí klasifikaci)
- Tzn. že stabilita prospěchu je z velké části důsledkem relativní stabilních dispozic žáka, jeho školní zdatnosti

PROSPĚCH JAKO DIAGNOSTICKÝ ÚDAJ O ÚROVNI A STRUKTUŘE ŠKOLNÍ ZDATNOSTI

- Tyto informace však nelze oddělit a vyčíst z jediné známky, které žák v průběhu vyučování dostává
- Jednotlivá neočekávaná známka je pouze signálem změny v žákově aktuálním výkonu, nelze z ní usuzovat, zda jde o počátek změny systematické nebo jen o epizodu
- Při diagnostice školní zdatnosti tedy musíme pracovat ***se souborem známek za určité časové období, s klasifikačními průměry nebo s výslednými známkami v pololetí či na konci školního roku***

CO TEDY MŮŽE UČITEL ANALYZOVAT?

- ***Může analyzovat prospěch:***
- Jednoho žáka v jednom vyučovacím prospěchu
- Jednoho žáka ve více vyučovacích předmětech
- Třídy v jednom předmětu
- Třídy v předmětech klasifikovaných jedním učitelem
- Třídy ve všech předmětech
- Paralelních tříd klasifikovaných týmž učitelem v jednom předmětu
- Paralelních tříd klasifikovaných v jednom předmětu různými učiteli
- Paralelních tříd ve více nebo všech předmětech

■ ***Podle toho, se kterými soubory informací učitel pracuje (např. průměry hodnocení, výslednými známkami atd.) dostává diagnostické informace***

o:

- A. vlastní klasifikační činnosti a zčásti i o úrovni svého pedagogického působení, příp. o ostatních učitelích
- B. o žákovi, jeho celkové úrovni a struktuře školní zdatnosti
- C. o úrovni třídy z hlediska její způsobilosti podávat školní výkony

KLASIFIKAČNÍ PRŮMĚR A VÝVOJ PROSPĚCHU

- Výsledná známka za jednotlivá klasifikační období a celkový klasifikační průměr je relativně stabilním ukazatelem dispozic žáka pro plnění požadavků školy
- Ze samotné známky však nemůžeme usoudit na úroveň a sílu jednotlivých komponent školní zdatnosti jako jsou znalosti, schopnost nebo motivace
- Závěr o celkové výkonnosti žáka vyvozený z průměru známek je spolehlivější než úsudek opírající se o jednotlivé známky, protože jejich

- sečtením se do jisté míry vyruší klasifikační zvláštnosti vyučujících
- I klasifikační průměr může být zkreslující, když převezmete názor „silnějšího“ kolegy (např. třídního učitele)
- **VÝVOJ KLASIFIKAČNÍHO PRŮMĚRU –**
ukazatel úrovně školní zdatnosti žáka
- - srovnávání klasifikace žáka s klasifikací v minulých letech ukazuje relativní stabilitu, změny či kolísání → zda jde o změny pro jednotlivce diagnosticky významné nebo běžné v populaci

- **STABILITA** klasif. průměru na nižším stupni až do páté třídy a mírné rovnoměrné zhoršování prospěchu žáka je ukazatelem relativní stability úrovně žakovy školní zdatnosti
- **POSTUPNÉ ZHORŠOVÁNÍ PROSPĚCHU**, které je v mírnější podobě běžné vlivem zvyšování požadavků a jiných systematicky působících činitelů, je často indikátorem omezené potenciální školní zdatnosti → je nutná úprava požadavků, vyučovacích metod, zvyšování motivace
- **POSTUPNÉ ZLEPŠOVÁNÍ PRŮMĚRNÉHO PROSPĚCHU**, bývá indikátorem pomalejšího vývoje u nadaných dětí, žijících v méně příznivém prostředí nebo způsobením odlišného tempa zrání biopsychických dispozic.

- **KOLÍSÁNÍ PRŮMĚRNÉHO PROSPĚCHU ŽÁKA** zvláště mezi 1. a 2. pololetím většinou vypovídá o vyšších možnostech žáka než jsou jeho školní výkony, o nesystematicky využívaných potencialitách → často nestálost učební aktivity a slabost motivačních a autoregulačních mechanismů při učení
- **NEEXISTENCE OBVYKLÉHO MÍRNÉHO KOLÍSÁNÍ** obvykle svědčí o silné motivovanosti a vypracovaných studijních a učebních návycích.
- **NÁHLÉ VÝKYVY** v pozitivním i negativním směru vypovídají o situačních změnách, změnách psychického stavu žáka, zdravotním, výchovném, sociálním prostředí

- Pozitivní výkyvy – mohou být diagnostickou informací o podmínkách, za nichž by bylo možno zvýšit reálnou školní zdatnosti žáka
- Negativní výkyvy – významné z hlediska prevence zhoršování výkonu v budoucnosti a také proto, aby se dočasný negativní výkon neproměnil v trvalý

- **PROSPĚCHOVÝ PROFIL A ÚROVEŇ PROSPĚCHU V JEDNOTLIVÝCH PŘEDMĚTECH**

- Rozumíme jím rozdíly mezi známkami z jednotlivých předmětů na vysvědčení žáka (přihlédneme k obecným rozdílům v předmětech)

- Od první třídy se objevují u dětí výrazné rozdíly mezi známkami z češtiny a matematiky → známky z těchto předmětů naznačují úroveň rozvoje centrálních intelektových faktorů (např. biologie a zeměpis naznačují vztah k názorné složce inteligence a paměti)
- Výrazné rozdíly v prospěchu umožňují vyslovovat diagnostické hypotézy o snížené, či zvýšené úrovni určitých dispozic např.:
- ČJ gramatika: úroveň verbální inteligence, jazykové nadání
- Zeměpis: paměť, úroveň názorného myšlení
- Matematika geometrie: prostorová představivost
- Nikdy nelze usuzovat odděleně z jedné známky